

Metodika

Úroveň čtenáře	4. úroveň – průzkumník
Časový odhad	Lekce – 70 minut Sebehodnocení – 20 minut
Forma aktivity	Skupinová
Cílová dovednost	Získávání informací
Popis dovednosti	Žák vymyslí možné varianty vývoje příběhu po navozujících otázkách a odůvodní své tvrzení.
Pomůcky	Bubny cajony (pro každého žáka nebo alespoň do dvojice), kartičky zvířat (4 až 5 od každého zvířete), nakopírovaný text pro každého žáka (kapitola Jak šli orangutani na výlet ze str. 30 – 35), tabulka s otázkami (jeden pracovní list do skupiny), psací potřeby, šátek na zavázání očí
Použité metody a strategie	Čtení s předvídáním, hra na buben cajon
Využití pro ročník	4. a 5. ročník ZŠ
Předmět	Český jazyk, hudební výchova
Téma	Orangutani
Klíčová slova	ZOO, výběh, orangutani, útěk, pátrání, hrušky, vyšetřování, zámek

Struktura lekce

Lekce je strukturována jako dvouhodina dvou na sebe navazujících vyučovacích hodin.

Evokace (10 minut)

Dnešní příběh bude o orangutanech. Jsou to velmi inteligentní opice, které dokáží napodobit pohyby a činnosti lidí. Zahrajeme si na opice.

Žáci si sednou do kruhu na zem, každý má před sebou buben cajon. Pokud to prostor třídy neumožňuje, můžou žáci zůstat i v lavicích. Učitel žákům vysvětlí princip: zabubnuje jednoduchý rytmus a žáci jej po něm na znamení opakují (ukazuje na ně).

Karolínka a její ZOO

Uvědomění (45 minut)

Žáky učitel rozdělí do čtyřčlenných skupin, pro rozdělení využije hru na zvířata. Na kartičky si připraví názvy či obrázky zvířat (vždy 4 až 5 kartiček se stejným zvířetem, podle počtu žáků ve třídě). Žáci se hledají vydáváním zvuku, který zvířata na kartičkách vydávají (slepice, osel, kohout, kráva, koza, pes, kočka apod.). Skupiny stejných zvířat si sednou k sobě.

Každý člen skupiny dostane nakopírovaný text. Společně do skupiny dostanou jeden pracovní list s tabulkou a označí si jej názvem svého zvířete.

Vyučující seznámí žáky s příběhem (*Karolínka a její maminka bydlí v ZOO, kde maminka pracuje jako ošetřovatelka zvířat. Stará se mimo jiné také o orangutaní rodinu: opičí rodiče Káju a Uršulu a děti Filu a Pátú.*) a prozradí, že v kapitole *Jak šli orangutani na výlet* se dnes dozvědí, jak dobře umí nebo neumí orangutani napodobovat lidské činnosti.

První odstavec kapitoly (pracovní list č. 1) přečte nahlas žákům učitel, a to až k větě *Jak se tohle mohlo stát? A vyzve žáky, aby se pokusili odpovědět na otázky v tabulce: Kde opice mohou být a co tam dělají? Co se mohlo stát a jak se dostaly z klece ven? Žáci po předem stanovenou dobu (5 minut) společně diskutují a zapisují své nápady do tabulky.*

Následuje společné čtení, žáci se při čtení střídají. Vždy jeden čtenář ze skupiny čte nahlas cca 5 řádků až k větě, která končí úsekem: ... *a chovatelé si mohli nohy uběhat, aby je našli.*

Než budou ve čtení pokračovat, zkusí žáci sami opice najít. Zahrají si společně hru *Hádej, kde jsem*. Jeden hráč je ošetřovatel, má zavázané oči šátkem a bude hledat své opice podle sluchu. Ostatní opice si vezmou jeden buben cajon (nebo jeden do dvojice) a sednou si zády k ošetřovateli.

Žáci sedí v kruhu nebo v lavicích (podle prostorových možností). Učitel všechny žáky obejde a tajně se dotkne jednoho žáka (opice). Ten má za úkol zatukat krátký rytmus, aby ho ošetřovatel našel. Ošetřovatel dojde podle sluchu k opici, která bubnovala, a dotkne se jí. Ostatní žáci (opice) jsou zcela potichu. Pokud ošetřovatel svoji opici najde, vymění si s ní místo. Ten, kdo tůkal rytmus, se stává ošetřovatelem a hra pokračuje tím, že učitel dotekem označí další opici, která zabubnuje rytmus.

Pak se žáci opět střídají ve čtení textu, až se dostanou k: ... *aby se nikomu nic nestalo, doprovodila do jejich boxů.* Teď se mohou žáci vrátit k první otázce z pracovního listu a společně doplnit odpověď (konkrétní citaci z textu).

Poté pokračují ve čtení stejným způsobem až do konce textu. Po dočtení žáci zapíšou do druhého sloupce pracovního listu ještě odpověď (konkrétní citaci z textu) na druhou otázku.

Reflexe (10 minut)

Vyhodnocení předvídání – skupiny si navzájem přečtou své tipy zapsané na pracovním listu č. 1

a diskutují o svých nápadech, popř. komu se podařilo svým nápadem být nejbližší skutečnému příběhu.

Sebehodnocení

Tabulka sebehodnocení (uvedená v pracovním listě) umožňuje žákovi a učiteli ohodnotit zvládnutí konkrétní dovednosti na základě výkonu žáka. Sebe/hodnocení provádí žák samostatně nebo dle možností žáci navzájem po skončení aktivity, učitel pomáhá vysvětlením rozdílů mezi jednotlivými úrovněmi zvládnutí, aby se žáci dokázali ohodnotit, např. pomocí otázek reflektujících proběhnuvší aktivitu nebo na jejich pracích ukazuje konkrétní projevy rozdílné míry zvládnutí úkolu.

Použité metody

Čtení s předvídáním / s tabulkou předpovědí

Jedná se o metodu, kdy žáci čtou tiše a samostatně společný text po částech, které postupně dostávají na prouzcích papíru (když se naučí s touto metodou pracovat, stačí části pouze graficky oddělit, případně očíslovat). Po přečtení každé části textu nejdříve samostatně předvídají, jak bude text pokračovat. Pak svoje předpovědi prodiskutují ve dvojicích, ve skupinách nebo v celé třídě. Následuje čtení další části textu, kdy zvažují, nakolik se splnily jejich předpovědi, a posléze předvídají další pokračování textu.

Pro přesnější záznam předvídání (a argumentace k němu) se někdy používá varianta této metody zvaná *čtení s tabulkou předpovědí*, v níž žáci samostatně nebo ve dvojici vyplňují tabulku tempem, jež jim vyhovuje. Po zpracování celého textu poznatky sdílí celá skupina nebo třída.

Příklady možných otázek:

- ❖ Jak bude asi příběh pokračovat a proč si to myslíš?
- ❖ Myslíš si, že se stane něco překvapivého?
- ❖ Co se v příběhu asi stane a co naopak vůbec nelze očekávat?
- ❖ Dokážeš odhadnout, jak příběh skončí?
- ❖ Jak se postavy příběhu zachovají a proč?

Odkazy, zdroje

RYŠKOVÁ, Denisa. *Karolínka a její ZOO*. Ilustrace Dungel, Jan. Portál, 2017, Praha, ISBN 978-80-262-1269-0

Pracovní list 1

Jak šli orangutani na výlet

Jednoho dne se vrátila maminka z práce celá vyděšená: „Představ si, Karolínko, co se dneska přihodilo! Jdu ráno do práce, všude klid a pohoda,“ maminka totiž chodila do práce jako první, měla po ránu ráda ticho, „a najednou vidím, že dveře do venkovního výběhu orangutanů jsou otevřené a celá orangutaní rodinka je PRYČ!! Jak se tohle mohlo stát?“

Spustilo se velké pátrání. Všichni chovatelé hledali orangutany v celém areálu ZOO. Běhali po cestičkách, prohlíželi všechny temné kouty, dětská hřiště, stánky se suvenýry a občerstvením, kontrolovali ubikace ostatních zvířat, sklady, kuchyně, dokonce došlo i na kancelářské budovy. Hledali je prostě všude. Museli je najít, přece jen jsou orangutani velká zvířata, a i když jsou chytrá, mohla by někomu třeba nechtěně ublížit. V 9 hodin se otevírá zahrada pro návštěvníky, přijdou školy a školky, maminky s kočárky a ostatní návštěvníci a těm by mohli být rozdávaní orangutani nebezpeční. ZOO by musela zůstat zavřená. To se v historii zahrady stalo jen výjimečně, třeba při povodních. Znamenalo by to spoustu smutných dětí. A tak všichni opravdu hledali, co jim síly stačily, aby ty zrzavé dareby našli a vrátili do jejich království.

„Už jste je našli?“ ptali se jedni a druzí odpovídali: „Ještě jsme je ani nezahledli.“ Jak je to možné? Čtyři docela velká zvířata a ona zmizí jako pára nad hrncem. Což o to, zvířata se umí od přírody báječně maskovat. Říká se tomu mimikry. Mají barvu kůže, srsti nebo peří přizpůsobenou prostředí, ve kterém v přírodě žijí, a to je chrání před predátory nebo naopak predátorům zajistí, že se nepozorovaně dokážou přiblížit ke své kořisti. A tak milí orangutani někde dokonale splývali se svým okolím, ani nedutali a chovatelé si mohli nohy uběhat, aby je našli.

Až si někdo všiml, že pod obrovskou hrušňí je nějak podezřele moc otrhaného listí a větviček, všichni se podívali nahoru a co svět neviděl... Seděla tam celá rodinka – Karlík, Uršula i oba kluci – a svorně tiše hodovali na sladkých hruškách. Nějak už je nalákali dolů a maminka je opatrně, aby se nikomu nic nestalo, doprovodila do jejich boxů.

Pak se rozběhlo vyšetřování a pátrání po tom, jak vlastně mohla celá rodinka utéct. Zkoumaly se pečlivě dveře orangutaního výběhu, ale zámek vypadal neporušeně, vyšetřovalo se, kdo zamykal po úklidu jako poslední a podobně. Vlastně se na nic nepřišlo, a tak dostali chovatelé přednášku o bezpečnosti a šli si po své práci. A orangutani? Ti vypadali mooooc spokojeně a celý den trávili všechny hrušky, kterými se nacpali.

Jenže to ještě není všechno. Další dva dny se nedělo nic, ale třetí den byla rodinka opět fuč a dveře do výběhu dokořán. Zase všichni hledali, i když tentokrát to už netrvalo tak dlouho, chovatelé běželi pod velkou hrušku a... Byli tam, pusy celé ulepené od hrušek a ve tváři šťastný výraz: „To jsme vás zase převezli!“ Když orangutany odvedli zpět, vyšetřování se opakovalo, ale všichni se dušovali, že opravdu vše bylo pečlivě zamčeno, jak má být. Tentokrát už se ale pan zoolog

Karolínka a její ZOO

opravdu zlobil! Udělat chybu jednou, to se dá pochopit, ale udělat stejnou chybu dvakrát? To mu nešlo do hlavy.

A když potom naše milá orangutaní rodina odešla na hrušky ještě dvakrát, **byl z toho opravdu jelen**. Vyhlásil noční služby, chovatelé spali v pavilonu, chodili na pravidelné obchůzky a střežili orangutany dnem i nocí. Zatímco chovatelé už byli strašně unavení, protože přes den pracovali a v noci hlídali, Karlík s Uršulou, Fílou a Pátou byli spokojení a odpočatí. Začali ale s obavami pozorovat své chovatele, a možná si říkali: „Kdo se o nás postará, jestli se nám chovatelé zhroutí?“

Až konečně při jedné obchůzce maminka zjistila, jakým způsobem rodinka z výběhu odchází.

Bylo to už k ránu, Karlík se náhle přitočil ke dveřím, něco si vyndal z pusy, chvíli štrachal v zámku a ejhle... bylo otevřeno a cesta ke sladkým hruškám volná.

Co se stalo? Jak to mohl dokázat? Jak se to Karlík naučil? Od koho? Zase spousta otázek, ale pak si maminka vzpomněla, že to není dlouho, kdy pan zámečník opravoval ve výběhu zámek na dveřích a došlo jí to. Karlík odpozoroval, jak se dá takový zámek otevřít, sebral zámečníkům z brašny kousek drátu a ten si pečlivě schoval do pusy. A pak... no pak už jen po nocích trénoval odemykání zámku, až se mu to podařilo. A dařilo by se dál, kdyby mu ten drátek nesebrali. Ale ty hrušky, ty byly tak sladké!

Karolínka a její ZOO

Pracovní list 2

Otázky před textem	Co si myslíme (naše nápady).	Citace textu – vypište z textu odpověď na otázku.
Kde mohou opice být? Co tam dělají?		
Co se mohlo stát? Jak se dostaly z klece ven?		

Karolínka a její ZOO

Tabulka sebehodnocení

	Při řešení jsem ještě potřeboval/a pomoci. Při práci ve skupině zatím spoléhám více na ostatní.	Z větší části jsem to zvládl/a správně, při řešení jsem občas potřeboval/a pomoci. Do práce ve skupině jsem se snažil/a aktivně zapojit.	Zvládl/a jsem to bez výrazné chyby. Do práce ve skupině jsem se aktivně zapojil/a.
			
Vytvořím variantu, jak se může příběh vyvíjet.			
Dokážu v textu najít odpověď na otázku.			

Jak mě to bavilo?

